

R O M A N KAHRAMANLARI

26. sayı

İçindekiler

İntihar Eden Roman Kahramanları

Masadan Ayrılan Yedinci Kişi: Hemingway	4
Burcu Polat	5
Kendi Hayatlarının Şiirini Yazıp, Kendileriyle Savaşan Dört Büyük Usta	9
Olga Okay	19
Woolf Romanlarında Bir Dışavurum Aracı	

Beyaz Gemi’de Silik Bir Figür Olarak Seydahmet Filiz Çelik Doğru	89
Zebercet’in Ölmeden Önce Yazdığı Mektup Gökhan Arslan	93
Felatun Bey ve Rakım Efendi İlkiz Kucur	95
Tembellik de Yorulur Melek Ertan	99
Tembellikten Dünyanın En Eski Mesleğine Nurgül Özlü	102

Serbest İncelemeler ■ 108

Bedo’yu Merak Ediyorum Müge Kökdamar Sandıkçioğlu	109
Memduh Şevket Esendal’ın “Miras” Adlı Romanında Konut ve Mekan Oya Şenyurt	113
Kendi Toprağını Simgeleyen Yazarlar Birol Özdemir – Yıldız Düzköylü	120
Kahramanım: Zabel Manol! Mahmut Şenol	126

Okurun Roman Kahramanları ■ 130

Masalını Aramaktan Vazgeçen Adam Tuğba Gürbüz	131
Mektup Aşkı, Biriciğim Fuat Sevimay	133
Yasak Aşkın Hikâyesi Aysun Kara	135
Santiago Nasar Laneti M. Özgür Mutlu	139

Halkların Fıkra Kahramanları ■ 145

Kazakların ve Diğer Ortaasya Halklarının Ortak Fıkra Kahramanı
Aldar Köse / Mustafa Duman

Fransa’dan / Oya Tronscorff ■ 149

İngiltere’den / Özgün Öztoprak Linares ■ 152

Roman Kahramanları Dergisi / Dizin ■ 154

Sunuş

Ramazan Teknikel

Ivan Gonçarov'un o ünlü *Oblomov*'unu kavurucu güneydoğu sıcaklarının başladığı bir yaz mevsiminde, Gaziantep'te yaşayan şair ve yazarların sıkça uğradığı bir edebiyat evinin kameriyesinde okumaya başlamıştık. İşinden çıkıp, koşarak edebiyat evine gelen arkadaşlarla sesli olarak günde beş altı sayfa kadar okuyor, sonra okunan bölüm üzerine konuşuyorduk. Dışarıdan gelen biri, nasıl olduğumuzu sorduğunda, "*Bizler artık birer Oblomovuz. Bu kitap hepimizi Oblomovlaştırdı,*" demekten kendimizi alıkoyamıyorduk. Ancak Oblomov'un uşağı Zahar tekti. Nasıl olduysa edebiyat evindeki bir arkadaş Zahar denmişti. Önceleri kendisi duymadan Zahar geldi, Zahar gitti derken, sonraları direk yüzüne karşı da Zahar denmeye başlanmıştı. Ne gariptir ki zamanla bu ismi o da benimsemişti.

Altı yüz sayfayı aşkın bir roman günde beş altı sayfa okumakla biter mi? Belki on gün okumuştuk ama romanın onda birini ancak okumuş sayılırdık. Bir gün edebiyat evine geldiğimizde ne görelim, bizim *Oblomov* ortada yoktu, kim aldıysa almıştı. Biz Oblomovların topluca okuma serüvenimiz de böylece sona ermişti. Hepimiz birer Oblomov olduğumuzdan o kavurucu sıcakta kitapçıya gidip yeni bir kitap da alamazdık.

Bir hafta kadar sonra bu kez ne görelim! Bizim *Oblomov* masanın üzerinde değil mi? Demek ki kim aldıysa okuyup geri getirmiş-

ti. Bu kez yeniden kaybolma olasılığına karşı bir an önce bitirebilmek amacıyla günlük sesli okuma sayfa sayısını artırdık. Üç dört gün içinde elli sayfa kadar okumuştuk ki bir sabah baktık kitap yine ortada yok. Anlaşılan yine adres değiştirmişti. Bizim Oblomovlardan yine biri yürütmüş olabilirdi. Ne yazık ki bir daha da geri dönmedi.

Bir süre romandan söz etmiş, sonra başka konulara dalmıştık. Arada bir iyice tembelliğimizin tuttuğu günlerde "*yine oblomovlaştık*" diye söyleniyorduk ama tembelliğimiz eskisi kadar kalmamıştı. Ancak Zahar adı kalıcı olmuştu, bu ad o arkadaşın üzerine etiket gibi yapışmış, kendisiyle özdeşleşip, neredeyse asıl adı bile unutulmuştu.

Yaz bitiminde Ankara'ya döndüğümde, Arada bir Oblomov, Zahar isimleri aklıma gelmiyor değildi. Hatta tembelliğim üzerimde olduğu günlerde, "*yine bugün Oblomovlaştım,*" diye söylendiğim oluyordu. Gaziantep'teki arkadaşlarla telefon görüşmelerimizde yine Oblomov adı geçiyor, Zahar'ı soruyordum.

Gelelim olayın bir başka boyutuna: Bu sanal evren, yaşantımıza öylesine yerleşti ki neredeyse onsuz edemez olduk. Zaten Facebook olayı ayrı bir dünya. Facebook'ta çoğumuzun, yüzlerce, binlerce arkadaşı var. İşte bu arkadaşlarımdan, bu dosyada da yazısı

olan Melek Ertan günün birinde Facebook'ta şöyle bir paylaşımda bulunmuştu. "*Kitapçıya gidiyorum, kitap isteğini yazan ilk üç arkadaşta istedikleri kitabı alıp göndereceğim.*" O gün kendimi yine Oblomov sandığım günlerden biriydi. Ruh durumum Oblomovluk olunca hemen aklıma yarım kalan *Oblomov* romanı geldi ve paylaşımın altına yazdım: "*Oblomov - İvan Aleksandroviç Gonçarov.*" Ve beş dakika geçmeden aldığı Oblomov kitabının resmini iletti ve hemen altında da bir not: "*Adresiniz lütfen? Ama okumadan göndermem.*" Böylece yeniden *Oblomov*'a kavuşmuş olacaktım. Bir hafta kadar sonra da *Oblomov* posta kutuma düştü. Hani yemelelimizi, içmelerimizi, gezmelerimizi, özel günlerimizi, laf sokuşturmalarımızı Facebook'a yazıp paylaşıyoruz ya ben de sayfama hemen, "*Gonçarov'un Oblomov romanını okumaya başladım,*" diye yazdım. Yazmasına yazdım ama yazımın altına yazılan yorumları görünce de biraz utandım doğrusu. Meğerse herkes bu romanı ta lise çağlarındayken, otuz kırk yıl önceden okumuş. Ben de kendimi güya çok okuyan biri sanırdım... Neyse biz yazımızı sürdürülim: Romanın arka kapakındaki kapak yazısı biraz da romanın çok kısa bir özeti gibiydi:

İvan Aleksandroviç Gonçarov'un tembelliğe yeni bir tanım getiren eseri Oblomov yazıldığı dönemde büyük ses getirmiş ve bir buçuk asır sonra bile tembellikten konuşurken akla gelen ilk isim olmuştur. Gonçarov'un, Oblomov'un tembelliği, miskinliği, hayalperestliği üzerinden bir ulusun içinde bulunduğu hali, mizahi bir dille anlattığı bu roman, herkesin aslında biraz Oblomov olduğunu anlatır okuruna. Dönemin Rusyası, Doğu ile Batı çatışması her satırda bütün ayrıntılarıyla

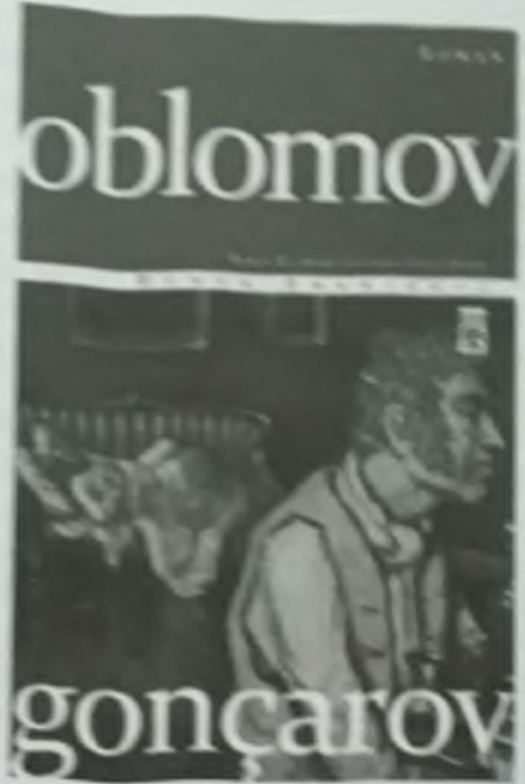
kendini gösterir. Oblomov ve ondan da tembel olan uşağı Zahar, Rusya'yı; Oblomov'un her durumda yardımına koşan dostu Şoltz ise disipliniyle Avrupa'yı temsil eder. Bir de Oblomov'un hiç ummadığı bir anda karşılaştığı Olga vardır. Gerçekten aşk her şeyi alt edebilir, Oblomov gibi bir adamı bile hayata döndürebilir mi?

Romanı okumayı bitirince *Oblomov* için uzunca bir yazı yazmış, adını da "*Oblomov mu, Oblomovluk mu?*" koymuştum. Ancak, Roman Kahramanları'nın daha önceki sayılarında Oblomov'la ilgili yazılar yer almış olduğundan, aynı roman üzerine birde benim yazmama gerek yok diye düşünüp yazıyı bu dosyaya almadım. Ne var ki Tembel Roman Kahramanları dosyasında Oblomov'un adı geçmeden, ondan söz edilmeden olamazdı. Zira Oblomovluk neredeyse evrensel bir davranış biçimi, yaşama başka bir pencereden bakış, tembelliğin, uyuşukluğun diğer adıydı. Ben de şöyle yaptım: Hiç değilse yazımın başında yer alan Oblomov'la ilgili iki anıyı, kitabın özeti sayılabilecek arka kapak yazısını ve yazdığım yazının şu son paragrafını almak istedim: "*Devinimsiz, durağan bir yaşam, aşırı beslenme sonucu Oblomov'un sağ tarafına inme iner, uzun süre sağaltım görür, biraz iyileşir, ardından ikinci bir inme daha geçirir ve yaşamını kaybeder. Olga, Andrey, Agafya Matyeveyna; onu gerçekten seven bu üç dostu ve uşağı Zahar çok üzülrler. Oblomov ölmüştür ama Oblomovluk bir yaşam biçiminin adı olarak kalmıştır. Birgün sevgilisi Olga, bir türlü uyuşukluktan, tembellikten vazgeçmediği için onu terk etmeye karar verdiğinde Oblomov'a şu soruyu sorar: 'Üzerine çöken bu lanetin adı ne?' Oblomov'un yanıtı şudur: 'Oblomovluk!..'*"

Bu dosyada Encüment Ekrem Talu'nun *Kodaman* romanı üzerine bir yazı olmasını çok isterdim. Zira *Kodaman*, böyle bir dosya için biçilmiş kaftandı. Ne yazık ki 1934'te yayımlanan *Kodaman*'ın yeni bir baskısı olmadığı gibi eski baskılarına da ulaşamadım. Genç kütüphanelere bakamadım ama uğradığım bir iki sayfada da bulamadım. Ansiklopedik bilgilere göre *Kodaman* romanında gücü, kurnesi, sağlığı yerinde olan, çalışmayı sevmeyen bir gençin, tembelliği ve bu tembelliğin sonuçları anlatılmaktadır. Romanın ana kahramanı *Kodaman* lakaplı Yağar'dır. *Kodaman*, sözlük anlamından da anlaşılacağı üzere Yağar'ın ini cinsesinden dolayı konmuştur. Yağar, babası tarafından şımartılmış, annesine saygısı olmayan, her istediğini yapan, çevresindekileri talimleyen, yaramazlıklarıyla mahalleye yaka silktiren bir çocuktur. Bir süre okula gider fakat okumaya niyeti olmadığı için terlikçi olan babasının yanına zanaat öğrenmeye gider. Babasının ölümüyle yetli bir okula verilir. Burada işlediği bir suçtan dolayı hapishaneye girer. O kadar ki onun bu Tembel kişiliği hapisane hayatını sevmesini sağlar. Daha sonra hapisten çıkar ve de roman *Kodaman*'ın bu tembel halleriyle sürüp gider...

Altay Ömer Erdoğan'ın yazısı Jean Philippe Toussaint'in 1985'te yayımlanan ilk romanı *Banyo*'nun tembel kahramanı üzerine: "Kahramanımızı klasik tembelden ya da aylaktan ayıran ince bir felsefi duruş vardır romanda. Kafka'nın bile iki büyük günahıtan biri olarak gördüğü tembelliğin yaratılış değil bir seçimin sonucu olması anlatıyı anlaşılır kılmaktadır."

Dolunay Aker'in yazısı Georges Perec'in *Uyuyan Adam*'i üzerine. Aker'in tanımıyla,

"dünyanın bu mekanik oluşumuna karşı uyan, tepki göstermeyen, aylaklık yapan bir adam; hiçbir düzenin sevmeyeceği bir insan tipi." "Uyuyan Adam, modern bir kişilik, asi bir öğrenci, ilah olmaz bir aylak."

Filiz Çelik Doğru, Cengiz Aymatov'un *Se-yaz Gemi* romanının tembel kahramanını yazdığı ve "Nedir ki Aymatov'daki ihtisamlı linizmin gücü; ürpertici, çekici anlatımı karşısında bir kez daha hayranlığımı belirtmeden yazıyı bitirsem içim rahat etmeyecek," rüncesiyle sonlandırdığı yazısında romanda rolü çok da fazla olmayan tembel kahramanı şöyle tanımlar: "Seydahmet söz dinleyen bir adamdır. Kimsenin işine burnunu sokmaz, kimse-nin tavuğuna kış demez. Daha doğrusu, bir işe burnunu sokacak mecali de yoktur, birinin tavuğuna kış diyecek isteği de..."

Gökhan Arslan, Yusuf Atılgan'ın *Anayurt*

Öteli'nin yaşamını intiharla sonlandıran kayıtsız ve tembel kahramanı Zebercet'in eline kalem- kâğıt vererek, yaşamını yine Zebercet gibi intiharla sonlandıran Zebercet'ten yüzyıl önce yaşamış olan Tembellik Hakkı'nın yazarı Paul Lafargue'e içtenlikli bir mektup yazdırır. Zebercet, Paul Lafargue'ye kendisi gibi bir eylem adamı olmayı çok istediğini, ancak tembelliğinin buna engel olduğunu baştan itiraf eder.

İlkiz Kucur, *Felatun Bey ve Rakım Efendi*'yi, Gonçarov'un *Oblomov*'u ile karşılaştırdığı yazısında rollerin ters çevrildiğini gösterir. Oblomov, miskin ve tembel Doğu'yu temsil ederken, bu kez tembel ve miskin Felatun Bey Batı'yı temsil eder. Oysa Oblomov'un yakın arkadaşı çalışkan ve planlı Şholtz Batı'yı temsil ederken, yine çalışkan ve planlı biri olan Rakım Efendi Doğu'yu temsil eder.

Melek Ertan'ın, *Genç Werther'in Acıları*'nda, Werther'in giderek yoğunlaşan yaşama karşı isteksizliğini gösterdiği, irdedelediği yazısı, 'Tembellik de Yorulur'da yaşama karşı isteksizliği tembelliğin bir başka boyutu olarak ele alır: "Oysa roman kahramanımız şimdiye kadar hayattan beklentilerini en alt seviyede tutarak hem bunu kutsallaştırmış -ki bu bir seviyeye kadar kutsal olabilir- hem de tembelliğine böylelikle bir yeni tanımlama getirmiştir."

Nurgül Özlü'nün saptamasıyla *Miskinler Tekkesi*'nin kahramanı isimsiz bir öznedir. Dilenmenin toplum ahlakınca hoş karşılanmaması, tembelliğin onaylanmayan bir olgu olması nedeniyle gizlenen bir özne... O kadar ki; tembelliğinden mahallede çıkan yangına dahi duyarsız kalan, üşendiğinden aşk mektuplarını dahi dadısına yazdıracak derecede miskin bir roman kahramanı. ■

Felatun Bey ve Rakım Efendi

İlkiz Kucur

1859 yılında Ivan Gonçarov, *Oblomov* adlı romanı yayınladı. Oblomov bir soyludur ve hiçbir zaman hayata geçiremediği projeler üretir. Oblomov aslında miskin ve tembel Doğu'yu temsil eder, romanın diğer kahramanı Oblomov'un arkadaşı Stoltz ise çalışkandır, başarılı, planlı yaşar ve Batı'yı temsil eder. Bugün pek çok okur ve eleştirmen *Oblomov*'un dünya edebiyatının başyapıtlarından birisi olduğunu kabul etmektedir.

Bu romanın yayımlanışından 17 yıl sonra ise 1876'da İstanbul'da Osmanlı'nın Batılılaşma çabaları sonucu ortaya çıkan soylu sınıfının üyesi olup ne Batılı ne de doğulu olamayan aydın tipi ile Doğu'nun değerlerine sahip Batı eğitimi ve çalışkanlığını bu değerlerle birleştiren aydın karşılaştırmasının yapıldığı bir roman yazılmaktadır. Batı'nın ve Doğu'nun değerleri bu kez farklı biçimde karşılaştırılır.

Aynı zamanda ilk roman ve hikâye yazarımız olan Ahmet Mithat Efendi'nin *Felatun Bey ve Rakım Efendi* adlı romanından söz ediyorum. Daha kitabın adından anlaşılacağı üzere Felatun Bey Osmanlı'da soylu bir paşanın oğludur. Annesini Felatun Bey'in çocukluk yaşlarında kız kardeşini dünyaya getirirken yitirmiştir. Evde kız kardeşine bakan yaşlı bir dadı, Rum bir hizmetçi ve Ermeni bir aşçı ile birlikte büyürler. Babası çocuklarının hiçbir isteğini geri çevrilmez.

Evdeki nüfusun çeşitliliği bile dikkat çekici-

dir. Babası tam bir Batı hayranıdır. Sırf bu yüzden Üsküdar'daki arazisini ve konağı satıp, Beyoğlu'nda büyük taş bir bina yaptırır. Felatun Bey adını Eflatun'dan alır. Eve özel ders veren Fransızca hocasının gelmesi eğitim için yeterlidir. Çocuklar âdeta bir moda dergisinin kapağındakilerle aynı şekilde giyinmektedir.

Felatun Bey de yirmili yaşlarının sonlarındadır. Doğunun kültürünü hazmetmiş, Batı'nın eğitim sistemini benimsemiş adı bile Meraki olan babası eşini kaybettikten sonra bir daha evlenmez çocuklarını kendisi yetiştirmek ister. Çocuklarının eğitimi için elinden geleni yapsa da ne yazık ki çocuklar öğrenmeye çok da hevesli değildir.

Felatun Bey'in de tıpkı Oblomov gibi "kâtip" olarak bir işi vardır. Ancak o da babasının büyük servetine güvendiğinden olsa gerek her gün işe gitmemek için bir neden yaratmaktadır. Haftada neredeyse toplam dört beş saat işyerine uğrar. Gittiği zamanlarda da kendisi ile birlikte vakit geçirecek dalkavukları etrafına toplar.

Ayda çalışmasa yirmi bin kuruş geliri olan bir babanın bir tek oğlu olup, kendisi ise filozofça düşünmek için gerçekten Eflatunlardan daha dakik bulurdu. Dünyada yirmi bin kuruş geliri olan adamın başka hiçbir şeye ihtiyacı kalmayacağını hükmetmiş ve âlimlere yakışır olgunluğunu kendisi beğenmiş olduğundan

Cuma günü mutlaka bir gezi bölgesine gidip cumartesi ise dünkü yorgunluğunu çıkarır ve Pazar günü gezi bölgesi daha alafranga olduğundan gitmemelik edemezdi. Pazarın yorgunluğunu dahi pazartesi çıkarır. Salı günü Kaleme gitmeye hazırlanırsa da havayı uygun g  r nce Beyoğlu'nun bazı görülecek bölgelerini, baba dostlarını, arkadaşlarını ve saire yi ziyaret arzusu o günü de tatil ettirir.  arşamba günü Kaleme gidecek olursa saat altıdan dokuza kadar olan vakti ancak o haftanın vurdulu kırdılı hikâye bulabilip ak şam için mutlaka iki dalkavukla gelir. Perşembe gecesini alafranga eğlence mahalle rinde geçirir. O gece sabahladığı için Perşembe günü akşama kadar uyur. Nihayet yine Cuma gelir ve işte bu bir haftalık u raşı nasılsa diğer haftaların uğraşları da yine aynı haftaları andırır.(s.13)

Felatun Bey okumayacağı halde yeni çıkan bütün kitapları alır. Onları alafranga olarak ciltletir, adının ba  harflerini yaldızlı olarak i letir, tek farkla Ahmed Felatun olan adını A ve P olarak. P Eflatun'un Fransızcası olan Platon'un kısaltmasıdır.

Felatun Bey'in yeni bir kitaba karşı merakı oldukça fazladır. "Canım şöyle bir hikâye basılmış" dediler mi, Felatun Bey için "Onu görmedim" demek imk nsızdır. Hangi kitap çıkarsa çıksın satıcılardan kendisine daima kitap getirmeye alışmış olan, en evvel Felatun Bey'in kitabını götürüp Beyoğlu'nda cilt i H.ye teslim eder." (s.14)

Bu onun markasıdır. Bu arada söz etmemiz gereken bir de u ağı vardır. Kastamonulu

Mehmetçik. Efendisine Eflatun Bey diyemedi i için Pantolon Bey diyen, Eflatun Bey'in babası Merakı Bey tarafından e itilmek istenen, ailenin kullandığı Fransızca sözcüklerle ba ı dertte bir uçak.

Felatun Bey aynı zaman da  apkındır.

Delikanlıların hali çoğunlukla tiyatrodaki ortaya çıkar. Felatun Bey'i tiyatrodaki görenler, ai leden sayılan kadınlar locasına girip de bir kimseye merhaba dediğine rastlamamışlar ve daima sahipsiz veyahut herkesi kendisine sahip tanıyan kadınların localarında kahkahalar la, kikhiklerle u raşır bulmuşlardı. (s.75)

Felatun Bey alaturka yaşamda olmayan kadın erkek birlikte e lenmesi, i ki içmesini alafranga yaşamın nimeti olarak görür. Bu yetmezmiş gibi kumara ba lar. Babasının  l m  nedeniyle artık çalışmadan elde ettiği gelir de kalmamıştır.

Romanın diğer kahramanı Rakım Efendi ise do unun iyi değerlerine sahiptir ve Felatun Bey'in aksine yoksul bir ailede yetişmiştir. Bir yaşında babasını kaybetmiş bir yetimdir. Annesi ve Arap dadı tarafından çok zor koşullarda büyütülmüştür. Ortaokuldan sonra Dışışleri'nde k tipli e başlamıştır. Bunun yanın da pek çok ek iř yaparak hem kendisini yetiştirir hem de ek gelir elde eder. Sürekli okur, yabancı dil  renir özellikle de Fransızcası çok gelişmiştir. Edebiyatla yakından ilgilidir. İngiliz bir ailenin iki kızına verdiği özel ders ile ailenin güvenini kazanır.

Mantık, fıkıh Arapça, Farsça'da kendi kendisini yetiştirmiştir. Aradan geçen zaman içerisinde Fransızcadan kitap tercümelerine ba lar. Serbest çalışarak daha fazla para kazanmaya başlayınca k tiplikten ayrılır. Nere-

Felatun Bey alaturka yaşamda olmayan kadının erkek birlikte e lenmesi, i ki içmesini alafranga yaşamın nimeti olarak görür.

deyse hiç boş saati kalmayacak şekilde çalışmaktadır.

Onu büyüten Arap dadı için kendi öz çocuğu gibidir. Gelir durumu iyileştikçe evde tadilatlar yaparak evi güzelleştirir. Dadının da baskısı ile evlenmeye zorlanır ama kendisine uygun bir eş ile karşılaşmaz.

Tesadüf sonucu karşılaştığı bir cariyeyi satın alıp eve getirir. Canan adlı bu genç cariyeye çok yetenekli ve akıllıdır. Rakım onun eğitim alması için gereken desteği gösterir. Canan Fransızcadan edebiyata, ev işlerinden piyano çalmaya kadar hemen her konuda öğrendiklerini çok çabuk kavramaktadır. Piyano için özel hoca tutulur ve eve bir piyano alınır. Bir esirden çağdaş bir kadın yaratılmak istenmektedir. Oturup sohbet edebileceği, piyano çalan, Fransızca bilen ve çağdaş görünümlü bir kadın ile o zamana dek alışık olmadığımız Osmanlı kadın tipi yaratılmaktadır. Kadın artık esir değildir.

Öte yandan Canan'a tutulan piyano hocası Yazefino ile gizlice buluşup küçük kaçamaklar yapan Rakım Efendi ile Yazefino aynı zamanda çok da iyi birer dost olurlar. Yazefino, Canan ile aralarında adı konulmamış bir aşkın başladığını Rakım Efendi'ye söylediğinde önce itiraz eder. Aynı itirazı Canan'dan da duysa da Yazefino her ikisine de bu durumu kabul etmelerini ve birlikte çok mutlu olacaklarını ayrı ayrı söyler. Yazefino, Rakım Efendi'nin hem en çok sevdiği dosttu hem de göğsünde dinlendiği sevgilisidir. Seviştikten sonra oturup Canan'dan söz edip onun erdemlerini ve yeteneklerini konuşurlar. Yazefino Canan'a açılması konusunda Rakım Efendi'ye baskı yapar.

İngiliz aile çok merak ettikleri Osmanlı yaşam biçimini Rakım Efendi'nin düzenlediği

Oturup sohbet edebileceği, piyano çalan, Fransızca bilen ve çağdaş görünümlü bir kadın ile o zamana dek alışık olmadığımız Osmanlı kadın tipi yaratılmaktadır.

piknik ve evinde verdiği yemek daveti ile tanıma fırsatı bulur. Bu onların Batı ile Osmanlı yaşamı arasında bir değerlendirme yapmalarına yardım edecektir. Ve kuşkusuz İngiliz aile doğunun yaşamını kesinlikle daha anlamlı bulacaktır.

Rakım Efendi'nin bu arada başka hayranları da vardır. Evlerinde özel ders verdiği İngiliz ailenin iki kızı. Her ikisi de anne babaları gibi Rakım Efendi'ye hayran olmakla kalmayıp, birbirlerine bile söyleyemedikleri bir aşkla sevmektedirler. Ne zaman ki Rakım Efendi Canan ile evleneceğini açıklar ailenin büyük kızı yatağa düşer, ince hastalığa yakalanır.

Yoğun bir tedavi ve Rakım Efendi'nin konuşmaları sonunda Can iyileşir. Aile küçük kızlarının da hastalanmaması için onu İskenderiye'ye göndermeye karar verir. Onu yolcu ettikleri sırada aynı gemide Felatun Bey ile karşılaşır. İstanbul'dan ayrılmak zorunda kalmıştır. Cezayir'de bir eyalette kaymakamlığa atanmıştır.

Felatun Bey, Rakım Efendi'nin bütün iyi niyetli uyarılarına rağmen kendi bildiği gibi yaşamış, kumar ve lüks içinde geçen sefahat hayatı parasızlıkla son bulmuştur. Çok büyük bir borç altında artık İstanbul'da yaşaması mümkün değildir. Birlikte olduğu tiyatro oyuncusu sevgilisi elinde avucunda ne varsa alıp onu terk etmiştir. Şimdi maaşı ile borçlarını nasıl ödeyebileceğini düşünmekte, hayatı boyunca hiç çalışmadan yaşamış birisinin endişeleri ile yola çıkmaktadır.

Romanın sonunda Rakım Efendi hem cari-

yesi Canan'dan hem de sevgilisi Yazefino'dan sahip olduğu çocuklarının mutluluğunu yaşamaktadır.

Roman baştan sona Doğu ve Batı'nın değerlerini sorgulamaktadır. Kahramanlardan Batı kültürü ve yaşam biçimini temsil eden Felatun'a "bey" denilirken, Doğu'yu temsil eden Rakım'a "efendi" denmiştir.

Felatun Bey'in kimliğinde vücut bulan sahte bir saygı, lüks hayat, kumar, abartılı giyim ve kibarlık, eğlence düşkünlüğü doğa ve ulvi değerlerden yoksun çalışmadan yaşamayı ilke edinmiş sözde Batı tarzı yaşama biçimi Osmanlı'da yeni yeni ortaya çıkmaktadır.

Osmanlı'nın bu dönem küçük burjuva yaşamı hakkında, Stefenos Yerasimos Az Gelişmişlik Sürecinde Türkiye adlı eserinde şunları söyler:

Proletarya gibi küçük burjuvazinin de var oluşu Avrupalı girişimcilere ve sermayeye bağlıdır. Ama bu durum proletaryayı emperyalizme karşı mücadeleye yöneltirken, Osmanlı küçük burjuvazisini onunla kaynaşmaya götürür. Abdülhamid dönemi, Panislamizm ve Arap-Müslüman erdemlerinin göklere çıkarılması ve göstermelikleri ardında, asıl Avrupa burjuva uygarlığını kent küçük burjuvazisine aşılayıp benimsetme çağıdır. Küçük zanaat ve ticaret adamlarının Avrupa'ya karşı görüşleri, çıkarları Avrupa'nın varlığına bağlı duruma geldikçe keskinliğini yitirir. Pierre Loti bize

Baudlaire okuyan, piyano çalan paşa kızlarını tasvir etmektedir.(1)

Tıpkı Ivan Gonçarov'un yaşadığı dönemde Rusya'nın Batı'ya yaklaştığı, feodalizmden kapitalizme evrildiği, feodallerin yerini burjuvazinin almaya başladığı gibi Osmanlı da Tanzimat ile Batılılaşmayı öğrenmeye çalışmaktadır. Batı'nın düşüncesinden çok henüz üzerine tam oturmayan yaşam biçimini giymeye çalışan Osmanlı'nın soylu sınıfının içine düştüğü bu garip durumu Ahmet Mithat Efendi *Felatun Bey* ve *Rakım Efendi*'de anlatır. Üstelik doğunun değerlerini temsil eden Rakım Efendi'nin üstün niteliklerini sürekli büyük bir takdir ile anlatan İngiliz ailenin ağzından. Doğu ile Batı arasındaki farkları anlatırken içinde yer aldıkları Batı'yı da eleştirterek. Son olarak unutmadan belirtmeliyim ki Gonçarov'un tersine bir yaklaşım görürüz Ahmet Mithat Efendi'de. Onda Doğu'nun değerleri, çalışkanlığı Batı'dan daha üstündür. Eksik olan Batı'nın bilgisi bu değerlere eklendiğinde mükemmel insana ulaşabiliyorsunuz. ■

(1) Yerasimos S, Azgelişmişlik Sürecinde Türkiye, s.503-504, Gözlem Yayınları, İstanbul, 3.Baskı, Nisan 1980

Ahmet Mithat Efendi, *Felatun Bey* ve *Rakım Efendi*, 2.Baskı, Araf Yay., İstanbul, 2013

yesi Canan'dan hem de sevgilisi Yazefino'dan sahip olduğu çocuklarının mutluluğunu yaşamaktadır.

Roman baştan sona Doğu ve Batı'nın değerlerini sorgulamaktadır. Kahramanlardan Batı kültürü ve yaşam biçimini temsil eden Felatun'a "bey" denilirken, Doğu'yu temsil eden Rakım'a "efendi" denmiştir.

Felatun Bey in kimliğinde vücut bulan sahne bir saygı, lüks hayat, kumar, abartılı giyim ve kibarlık, eğlence düşkünlüğü doğa ve ulvi değerlerden yoksun çalışmadan yaşamayı ilke edinmiş sözde Batı tarzı yaşama biçimi Osmanlı'da yeni yeni ortaya çıkmaktadır.

Osmanlı'nın bu dönem küçük burjuva yaşamı hakkında, Stefenos Yerasimos Az Gelişmişlik Sürecinde Türkiye adlı eserinde şunları söyler:

Proletarya gibi küçük burjuvazinin de var oluşu Avrupalı girişimcilere ve sermayeye bağlıdır. Ama bu durum proletaryayı emperyalizme karşı mücadeleye yöneltirken, Osmanlı küçük burjuvazisini onunla kaynaşmaya götürür. Abdülhamid dönemi, Panislamizm ve Arap-Müslüman erdemlerinin göklere çıkarılması ve göstermelikleri ardında, asıl Avrupa burjuva uygarlığını kent küçük burjuvazisine aşılayıp benimsetme çabıdır. Küçük zanaat ve ticaret adamlarının Avrupa'ya karşı görüşleri, çıkarları Avrupa'nın varlığına bağlı duruma geldikçe keskinliğini yitirir. Pierre Loti bize

Baudlaire okuyan, piyano çalan paşa kızlarını tasvir etmektedir.(1)

Tıpkı Ivan Gonçarov 'un yaşadığı dönemde Rusya'nın Batı'ya yaklaştığı, feodalizmden kapitalizme evrildiği, feodallerin yerini burjuvazinin almaya başladığı gibi Osmanlı da Tanzimat ile Batılılaşmayı öğrenmeye çalışmaktadır. Batı'nın düşüncesinden çok henüz üzerine tam oturmayan yaşam biçimini giymeye çalışan Osmanlı'nın soylu sınıfının içine düştüğü bu garip durumu Ahmet Mithat Efendi *Felatun Bey ve Rakım Efendi*'de anlatır. Üstelik doğunun değerlerini temsil eden Rakım Efendi'nin üstün niteliklerini sürekli büyük bir takdir ile anlatan İngiliz ailenin ağzından. Doğu ile Batı arasındaki farkları anlatırken içinde yer aldıkları Batı'yı da eleştirterek. Son olarak unutmadan belirtmeliyim ki Gonçarov'un tersine bir yaklaşım görürüz Ahmet Mithat Efendi'de. Onda Doğu'nun değerleri, çalışkanlığı Batı'dan daha üstündür. Eksik olan Batı'nın bilgisi bu değerlere eklendiğinde mükemmel insana ulaşabiliyorsunuz. ■

(1) Yerasimos S, Azgelişmişlik Sürecinde Türkiye, s.503-504, Gözlem Yayınları, İstanbul, 3.Baskı, Nisan 1980

Ahmet Mithat Efendi, Felatun Bey ve Rakım Efendi, 2.Baskı, Araf Yay., İstanbul, 2013